

КРИТИКА І БІБЛІОГРАФІЯ**Л. Корчевна,**доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри конституційного права та правосуддя
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова**О. Прієшкіна,**доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри конституційного права та правосуддя
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова**АКТУАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ
ВИБОРЧОЇ ІНЖЕНЕРІЇ В УКРАЇНІ¹**

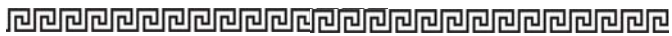
Вибори є центральним елементом політичного процесу та визначальною характеристикою участі громадян у політичному житті демократичних країн. Вони дають змогу народу формувати владу та здійснювати контроль за виконанням її функцій, проте за умови належного конституційно-правового забезпечення їх демократичності. Відомо, що результати голосування, представництво певних політичних сил в органах публічної влади, а відповідно, і напрям державної політики залежать не лише від ідеологічних орієнтацій та уподобань виборців, а й від обраного типу виборчої системи, правових технологій організації та проведення виборчого процесу.

Враховуючи, з одного боку, відсутність у вітчизняній науці розвиненої теорії виборчої інженерії, а з іншого – непрогнозований, політично обумовлений характер правотворчої діяльності з регламентації виборчої сфери, рецензована робота М.В. Афанасьєвої «Виборча інженерія в Україні» є актуальним і важливим етапом у розвитку науки конституційного права, спрямованим на нетрадиційне вирішення теоретичних і практичних завдань.

Представлена монографія є комплексним дослідженням сутності та змісту виборчої інженерії в Україні, ґрунтовною розробкою її теоретичних і методологічних засад, а також конституційно-правового забезпечення практики застосування. Автор відійшла від опису інституту виборів та здійснила аналіз діяльності з конституційно-правового конструювання виборчої системи й правових технологій виборчого процесу, вдало використавши для цього міждисциплінарний соціоінженерний підхід.

Монографія М.В. Афанасьєвої «Виборча інженерія в Україні» складається з передмови, чотирьох логічно структурованих розділів і десяти підрозділів, насичених ілюстративним матеріалом, що посилює репрезентативність авторського підходу, висновків, списку використаної літератури з 547 джерел і додатків. Таку структуру роботи вважаємо оптимальною, вона дозволила всебічно й послідовно розкрити зміст основних проблем, що виникають під час пізнання та застосування виборчої інженерії, допомагає кращому сприйняттю складного наукового матеріалу.

¹ Рецензія на монографію Афанасьєвої М. В. «Виборча інженерія в Україні» – Одеса : Юридична література, 2014. – 384 с.

Перший розділ монографії «Гносеологічні витoki і теоретико-методологічні засади виборчої інженерії» розкриває дуалістичну природу виборчої інженерії. З одного боку, це цілеспрямована науково та прагматично обґрунтована діяльність із конституційно-правового конструювання виборчої системи й правових технологій виборчого процесу з метою отримання заданого політико-правового результату, що зазнає активного суб'єктивного впливу, а з іншого – врахування закономірностей розвитку виборчої сфери, детермінованих об'єктивними соціальними, політичними, економічними, правовими, ідеологічними умовами.

Обраний автором для пізнання й перетворення політико-правової сфери соціоінженерний підхід слушно визначається як теоретико-методологічна установка на застосування наукових знань та емпіричних даних і практичного досвіду в процесі цілепокладання, прогнозування, конструювання параметрів виборчої системи, процесу оцінки їх результативності з точки зору оптимізації та підвищення ефективності.

Другий розділ роботи «Конституційно-правова характеристика технології виборчої інженерії» розкриває виборчу інженерію як стратегічно осмислену діяльність, засновану на певній системі цілей, орієнтирів, критеріїв, що відображають сутнісно-змістовні конституційно-правові характеристики майбутньої виборчої системи й процесу, яка розкривається через технологічні складові: телеологічну («ціль»), конструктивну («засіб»), прогностичну й результативну («результат»), які тісно взаємодіють між собою та доповнюють одна одну.

У монографії зроблено в цілому вдалу спробу проаналізувати процес розробки виборчого законодавства з точки зору соціоінженерного підходу, який за такого стану справ ґрунтується на можливості внесення усвідомлених і запланованих змін виборчої системи й процесу, що потребує обґрунтування цілей суб'єкта конституційно-правового

конструювання, з точки зору їх реалізованості, вивчення факторів, які впливають на стан виборчої сфери сьогодні, правильне виокремлення тенденцій її розвитку, визначення оптимальних і дієвих правових засобів перетворення виборчої системи та процесу, а також на оцінку ефективності отриманих результатів.

У третьому розділі монографії «Конституційно-правове конструювання виборчої системи» автором аргументовано хибність традиційного підходу до розуміння виборчої системи в широкому й вузькому сенсах. Також охарактеризовано виборчу систему як таку, що забезпечує реалізацію виборчих прав громадян, формування владних виборчих органів та певний тип організації публічної влади через сукупність відносно самостійних, проте взаємозумовлених і взаємодіючих у межах виборчого процесу правових технологій (балотування кандидатів на виборні посади, голосування виборців, встановлення результату виборів).

У роботі проілюстровано процес конституційно-правового конструювання виборчої системи на прикладі технології розподілу представницьких мандатів, підтверджений шляхом моделювання результатів виборів на підставі офіційних даних п'яти загальнонаціональних і двох регіональних виборчих процесів в Україні із застосуванням квот Друпа, Гогенбаха-Бішоффа, Імперіалі та Хейра, із застосуванням правил вторинного розподілу представницьких мандатів (найбільших залишків, найменшого середнього, найбільшого середнього, середнього арифметичного, середнього геометричного, середнього гармонійного), а також із використанням методів дільників (д'Ондта, Сент-Лагю, модифікованого методу Сент-Лагю, «датського» методу, методу дільників Імперіалі), викладених у 35 додатках.

Останній, четвертий, розділ присвячено проблемі співвідношення виборчої інженерії та зловживань повноваженнями владного характеру. Зокрема,

досліджено використання об'єктивного виборчого права як інструмента маніпулятивного впливу на конституційно-правову дійсність шляхом конституційно-правового конструювання виборчої системи й процесу під зумовлені суб'єктивізмом політико-правові цілі.

Цінність роботи підвищують запропоновані М.В. Афанасьевою пропозиції щодо внесення змін до нормативно-правового забезпечення законотворчого процесу в частині вдосконалення процедури проведення експертиз законопроектів, змістовного навантаження супровідного пояснювального документа до законопроектів, упровадження правового моніторингу як самостійної державної діяльності тощо. З огляду на викладене рецензована робота є прикладом не лише пізнавального, а й перетворювального підходу до конституційно-правової дійсності, чого так не вистачає сучасним монографічним працям.

Висновкам, зробленим у монографії, властива наукова новизна, яка свідчить про глибоку обізнаність автора з теоретичними й практичними аспектами виборчої інженерії в Україні.

Однак, незважаючи на реалізований автором комплексний підхід, зазначимо, що в роботі було б доцільно поряд

із технологією встановлення результатів виборів розглянути особливості конституційно-правового конструювання та інших технологій виборчої системи (балотування кандидатів і голосування виборців), а також охарактеризувати конституційно-правове конструювання суб'єктної складової виборчого процесу, що згадується, проте недостатньо розкривається автором.

Підсумовуючи, зазначимо, що представлене на рецензування монографічне дослідження М.В. Афанасьевої «Виборча інженерія в Україні» є одним із перших наукових вітчизняних видань, де комплексно із застосуванням нетрадиційного для юридичної науки методологічного підходу розглядаються конституційно-правові проблеми виборчої інженерії. Монографія являє собою теоретичну й практичну цінність та може бути рекомендованою науковим працівникам, викладачам, працівникам органів державного управління й місцевого самоврядування, аспірантам і студентам вищих навчальних закладів юридичного та політологічного напрямів підготовки. Упровадження викладених у науковій праці М.В. Афанасьевої законодавчих пропозицій дозволить удосконалити нормативно-правове регулювання правотворчого та виборчого процесів в Україні.

